

7. 10. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Otazníky nad neplatným určením rozhodce třetí stranou

Období předcházejícího půl roku bylo velice bohaté na novou judikaturu týkající se neplatnosti rozhodčích doložek. Příčinu této "judikatorní smršti" lze hledat zejména v publikaci usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 958/2012 ze dne 10. 7. 2013, jehož závěry významně posunuly pohled na efektivitu ad hoc rozhodčího řízení se spotřebitelem respektive výkonu rozhodčího nálezu vydaného v takovém řízení. Cílem tohoto článku nebude znovu rozebírat výše zmíněný judikát, nýbrž poukázat na jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu z nedávné doby, které na tento judikát navazuje, a které je z mého pohledu zásadní, neboť popírá principy běžné v zahraničí v přístupu k rozhodčímu řízení.

Podstata problémového rozsudku

Judikátem, na který chceme upozornit, je rozsudek Nejvyššího soudu spis. zn. 23 Cdo 1112/2013, ze dne 28. 11. 2013, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 4/2014 pod č. 35 („**Rozsudek**“), kterým bylo rozhodnuto o absolutní neplatnosti rozhodčí doložky. Právní věta rozsudku zněla následovně: *„Rozhodce určený na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky neměl k vydání rozhodčího nálezu podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc, **jestliže rozhodčí nálezu nevydal rozhodce, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, resp. byli rozhodce určen právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona.**“*

Jak vyplývá z velmi stručného odůvodnění rozsudku, absolutní neplatnost rozhodčí doložky podle ustanovení § 39 obč. zák. soud dovodil **pouze** proto, že jediný rozhodce ad hoc nebyl v rozhodčí doložce určen jmenovitě, ale odkazem na právnickou osobu soukromého práva. Rozhodčí doložka konkrétně stanovila, že jediný rozhodce ad hoc bude jmenován předsedou dozorčí rady společnosti Sdružení rozhodců a.s. Šlo tedy o klasický případ, kdy si strany dohodly způsob určení rozhodce tak, že rozhodce jmenuje třetí strana. Dále je třeba dodat, že rozhodčí doložka v daném případě neodkazovala na pravidla rozhodčího řízení vydaná soukromoprávním subjektem (jako tomu bylo v jiných rozhodnutích Nejvyššího soudu).

Možnost stran dohodnout se na určení osoby rozhodce prostřednictvím třetí osoby je přitom zcela v souladu s běžnou mezinárodní praxí. Dohodu stran na určení rozhodce třetí osobou dále výslovně připouští i zákon č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších předpisů (ZRŘ). I když nutno přiznat, že ustanovení § 7 ZRŘ tak výslovně stanoví až od 1. 4. 2012, tj. po datu sjednání předmětné rozhodčí doložky. Nedostatek výslovné úpravy v ZRŘ v době sjednání předmětné rozhodčí doložky však nic nemění na tom, že určení rozhodce třetí stranou bylo a je v rozhodčím řízení

standardně akceptováno.

Přístup k určení rozhodce třetí stranou obvyklý v zahraničí

Z mezinárodně uznávaných pramenů rozhodčího řízení - např. ze vzorového zákona UNCITRAL, Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži nebo švýcarské vnitrostátní úpravy rozhodčích řízení, jednoznačně vyplývá, že způsob určení rozhodce je vždy primárně ovládan zásadou autonomie vůle stran. Strany si tedy mohou zvolit i způsob určení rozhodce třetí stranou. Až v situaci, kdy není možné vůli stran vyjádřenou v rozhodčí doložce naplnit (např. pokud rozhodčí doložka nehovoří jasně nebo došlo k selhání v procesu určení rozhodce), určují citované právní instrumenty náhradní mechanismy, které se za účelem naplnění vůle stran uplatní.

Vzorový zákon UNCITRAL konkrétně v čl. 11.2 předpokládá, že si strany ad hoc rozhodčího řízení mohou dohodnout způsob určení rozhodce za podmínek článku 11.4, který řeší i případné selhání vybrané třetí strany (*appointing authority*). Pokud dojde k zablokování procesu určení rozhodce třetí stranou (tj. o neoperabilitu, deadlock, neexistenci instituce), má každá ze stran následně možnost obrátit se na soud či jinou autoritu určenou vnitrostátním právem, aby spor vyřešila. Zároveň je nutné dodat, že ani případná nečinnost *appointing authority* zásadně nemá vliv na platnost samotné rozhodčí doložky, a neznamená, že by soud měl automaticky *appointing authority* nahradit. Soud nemá rozhodce v žádném případě nahrazovat, ale pouze plnit pomocnou funkci ve vztahu k rozhodčímu řízení. Je-li to možné, měl by proto soud primárně respektovat vůli stran podřídit se vybranému rozhodci, a pokusit se jejich vůli vyjádřenou v rozhodčí doložce efektivně interpretovat, např. určením jiné *appointing authority*, která nejvíce odpovídá zvoleným kritériím[1].

Náhradní mechanismus k naplnění vůle stran v arbitráži ad hoc obsahuje i Evropská Úmluva. Na rozdíl od vzorového zákona UNCITRAL, však Evropská Úmluva svěřuje pomocnou funkci, namísto soudu, předsedovi příslušné obchodní komory[2] resp. zvláštnímu výboru[3]. Vyskytne-li se v procesu jmenování rozhodce ad hoc překážka, garantuje článek IV.3 Evropské Úmluvy žalobci (a je-li nečinný, pak žalovanému nebo rozhodci) právo požádat o součinnost předsedu příslušné obchodní komory v zemi místa konání rozhodčího řízení (resp. v zemi místa pobytu/sídla žalovaného) nebo zvláštní výbor (v případě nečinnosti předsedy obchodní komory).

Také moderní vnitrostátní úpravy rozhodčího řízení ve většině případů obsahují jak možnost určit rozhodce třetí stranou tak náhradní mechanismus s využitím náhradní *appointing authority*, kterou je standardně soud v místě konání rozhodčího řízení. Příkladem potvrzujícím toto pravidlo je také švýcarská úprava rozhodčího řízení, která počítá s asistencí vnitrostátního soudu, nebude-li rozhodce v přiměřené době jmenován způsobem stranami dohodnutým[4].

V zahraničí běžná úprava volby rozhodce tedy potvrzuje, že vůle stran vyjádřená v rozhodčí doložce by měla být vždy respektována (neodporuje-li pravidlům spravedlivého procesu nebo veřejnému pořádku). Vybraná třetí osoba musí samozřejmě v souladu s obecnou doktrínou (i vnitrostátní úpravy v ZRŘ) splňovat podmínku nezávislosti a nestrannosti na stranách sporu. Teprve pokud třetí osoba podmínku nezávislosti a nestrannosti nesplňuje, byl by zde důvod pro zrušení rozhodčího nálezu soudem. Naplnění tohoto důvodu však z Rozsudku nevyplývalo. Nelze tedy bez dalšího konstatovat, že třetí osoba jako *appointing authority* požadavek nezávislosti a nestrannosti nesplňovala. Rozhodčí doložka z Rozsudku dále podle všeho neodkazovala na řád či jiná pravidla soukromoprávní instituce.

Přestože neznáme veškeré skutkové okolnosti popisovaného případu (z informací uvedených v Rozsudku nevyplývá, zda se jednalo nebo nejednalo o spotřebitelský spor nebo zda byla rozhodčí doložka absolutně neplatná i z jiného důvodu) domníváme se, že formulace právní věty v Rozsudku byla zvolena přinejmenším nešťastně. Nelze totiž vyloučit, že velmi obecná formulace právní věty (spolu s velmi stručným odůvodněním) povede k aplikaci Rozsudku i na strany v nespotebitelských

sporech či dokonce bude mít vliv na případný výkon rozhodčího nálezu (vydaného v mezinárodní obchodní arbitráži konané v zahraničí) v České republice. Zde by však nebyl ochranný přístup soudů na úkor vůle stran v žádném případě na místě.

Nežádoucí dopady Rozsudku na uznání a výkon?

Hlavní úmluvou, která upravuje podmínky uznání a výkonu rozhodčích nálezů vydaných v jiném (smluvním) státě, je Newyorská úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů („**Úmluva**“). Smluvní stranou Úmluvy je také Česká republika. Je to dále pouze Úmluva, která komplexně stanoví, jaké podmínky se budou v procesu uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu posuzovat. Stát výkonu rozhodčího nálezu si tyto podmínky nemůže jakkoli „doplňovat“.

Podmínky uznání a výkonu se dále obecně dělí na dva typy - ty, které namítá a prokazuje strana, proti níž uznání a výkon směřuje, a ty, které si posoudí soud státu výkonu ex offo. Z našeho pohledu je stěžejní zejména podmínka pro odepření uznání a výkonu z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky uvedená v článku V.1 písm. a) Úmluvy, jejíž aplikaci by český soud v případě uznání a výkonu mohl zvažovat. Učinit tak však může (nikoli musí) pouze na základě prokázání strany, vůči níž je rozhodčí nález uplatňován, tj. nikoli ex offo. Aplikace čl. V.1 a) není bezproblémová, přesto lze říci, že se neplatnost rozhodčí doložky v procesu uznání a výkonu před českým soudem zásadně nebude posuzovat podle českého práva. České právo totiž zásadně nebude lex fori (místo konání rozhodčího řízení)[5], které primárně ovládá otázku platnosti rozhodčí smlouvy (pokud si strany jiné právo pro rozhodčí smlouvu nezvolili). Soud výkonu by proto neměl závěry uvedené v Rozsudku na neplatnost rozhodčí doložky v rámci procesu uznání a výkonu podle Newyorské úmluvy aplikovat.

Z pohledu předmětné rozhodčí doložky je nicméně Úmluva důležitá také proto, že ve svém čl. II stanoví povinnost každého smluvního státu uznat písemnou dohodu, podle níž se strany zavazují podrobit rozhodčímu řízení. Stejný článek Úmluvy současně uvádí, že každý soud smluvního státu, u něhož byla podána žaloba v záležitosti spadající (dle platné dohody stran) do pravomoci rozhodce, je povinen odkázat strany k žádosti jedné z nich na rozhodčí řízení, ledaže by zjistil, že dohoda stran je neplatná, neúčinná nebo nezpůsobilá k použití. Také Newyorská úmluva tedy vyzdvihuje princip autonomie vůle stran, který může být prolomen jen ze závažných důvodů.

I když ze strany soudů předpokládáme správnou aplikaci Úmluvy, je třeba si položit otázku, zda přesto nehrozí určité riziko „přihlednutí“ k existující judikatuře resp. k „národnímu“ zacházení s mezinárodními rozhodčími nálezy v rámci procesu uznání a výkonu. Tento stav by byl samozřejmě nežádoucí, a pokud by nastal, nabízí se dokonce úvaha o možném porušení mezinárodních závazků České republiky na základě čl. 10a Ústavy. Obecně formulované právní věty jako v předmětném Rozsudku dále dávají stranám do ruky nástroj pro namítání neplatnosti rozhodčího nálezu vydaného v České republice v rámci procesu uznání a výkonu v zahraničí.

Nezbývá tedy než doufat, že se ze strany Nejvyššího soudu v budoucnu dočkáme pečlivěji formulovaných závěrů ve vztahu k neplatnosti rozhodčích doložek, které již pochybnosti naznačené výše vyvolávat nebudou.

Mgr. Michaela Řezníková, LL.M.,
advokát

[Weinhold Legal, v.o.s. advokátní kancelář](#)

Florentinum
Na Florenci 15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 225 385 333

Fax: +420 225 385 444

e-mail: wl@weinholdlegal.com

[1] Tento závěr potvrzuje vybraná judikatura k čl. 11.4 vzorového zákona UNCITRAL, zpracovaná v publikaci UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law, dostupné na [www](http://www.uncitral.org), k dispozici >>> [zde](#).

[2] V souladu s výkladem čl. X odst. 6 Úmluvy by se jednalo o prezidenta Hospodářské komory v Praze.

[3] Jehož složení stanoví příloha Úmluvy.

[4] Čl. 179 zákona o mezin. právu soukromém (pro mezinárodní arbitráže) ve spojení s čl. 362 Kodexu civilního procesu.

[5] Pro určení, zda se jedná o zahraniční rozhodčí nález či nález tuzemský, je podle ZRŘ rozhodné místo jeho vydání, které je nutné v pojetí ZRŘ ztotožnit s místem řízení podle § 17 ZRŘ.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)